Europski muftija

U javnosti se često postavlja pitanje: Koliko je muslimana u Europi? To je važno za statistiku, politiku, medije itd. Za nas vjernike to nije presudno, jer je svaki čovjek svijet za sebe i unikatno stvorenje. Bošnjaci su europski narod. Bošnjaci imaju europsko iskustvo islama. Bošnjacima nije poklonjena autonomija i sloboda u upravljanju vakufsko-mearifskim pitanjima ni u Bosni i Hercegovini. Osmansko i Austro-ugarsko carstvo su u Bosni predstavljali dva različita svjetopogleda. Osmanlije su imale jasnu vjersku hijerarhiju i u potpunosti su nametali sva vjerska imenovanja iz Istanbula. Kada je utemeljen Rijaset 1882. godine, u okviru novog pravnog i političkog ambijenta u BiH, bošnjački uglednici su i dalje nastojali očuvati duhovnu vezu sa Istanbulom. To nastojimo i danas. Osnivanjem Rijaseta ostalo je puno dilema oko samoga funkcioniranja obrazovnih ustanova i pogotovo upravljanja vjerskim poslovima. Svaka vlast se uplitala u imenovanje vjerskih poglavara, pa tako i austro-ugarska, utjecali su i na druge segmente vjerskoga djelovanja. Ni današnjoj vlasti nije svejedno ko upravlja Rijasetom. Kada je početkom 20. stoljeća postalo nepodnošljivo podnositi neciviliziran odnos prema vjerskim pitanjima muslimana, pokrenuti su otpori koje je najbolje artikulirao mostarski muftija Ali Fehmi Džabić. Vlast je ometala nastojanje da se postigne jedinstvo naprednih snaga i onemogućavala povezivanje patriota u borbi za vjerska prava. Otporom i značajnim naporom postignuta je autonomija u djelovanju vjerskih ustanova u BiH. Vlast je 1909. godine, proglasila Statut za autonomnu upravu vjerskim i vakufsko-mearifskim poslovima u BiH. To nije dugo trajalo, počeo je rat, austro-ugarsko carstvo se raspalo. Ostalo je iskustvo i znanje da su naši preci prvi u Europi svojim trudom i znanjem dobili slobodu za upravljanje vjerskim poslovima. Zato je Austrija već 1912. godine, priznala islam. Ne bi trebalo miješati historijsku prisutnost islama na europkom tlu, još od početka 8. stoljeća i zvanično integriranje islama u europski pravni sistem 1909. pa onda 1912., a to se često čini u našoj javnosti. Zašto i danas kada raspravljamo o pitanjima islama i muslimana u Europi tome često pristupamo vrlo površno i politikantski? Skoro smo se pomirili sa činjenicom da je islam samo religija „imigranata“ u Europi i da je to globalno pitanje kojim se bave samo velike sile. Zaboravljamo hiljade autohtonih muslimana koji se suočavaju sa dilemama i izazovima u svakodnevnom životu diljem Europe. Osim toga, u svim razgovorima o pitanjima muslimana moramo poći od legislative koja je usvojena u Austriji 1912. godine, i na tome insistirati. Bošnjaci su prvi narod čijim su zaslugama priznati islam i islamska praksa u jednoj zapadno-europskoj zemlji.

Danas nije najvažnije pitanje hoćemo li imati europkog muftiju? Nema ni europskog biskupa, europskog mitropolita, ali postoje tijela koja brinu o pitanjima koja su važna za katolike, pravoslavne, jevreje itd. Zato se organiziranje vjerskoga života muslimana mora pokrenuti na više nivoa, da konačno izbjegnemo manipuliranje s tako važnim izazovom. Ovo promišljanje zasnovano je na mome iskustvu i radu na poziciji muftije u Ljubljani. Na početku mandata u augustu 2006. godine kupili smo vakufsku kuću za potrebe IZ u Ljubljani. Kako se po mome mišljenju procedura ovjere ugovora nerazumno otegla pozvao sam notarku i pitao zašto tako dugo čekamo. Ona je odgovorila sljedeće: „Gospodine u ovoj zemlji se samo dvije stvari podrazumijevaju, ko je ljubljanski nadbiskup i ko je predsjednik vlade, sve ostalo se provjerava.“ Danas je potpuno drugačije, ni mene ne provjeravju više tako dugo, jer je jasno ko je ljubljanski muftija. Zato nemaju šta provjeriti u Briselu, jer nas tamo i nema. U europskim institucijama u Briselu djeluje desetine predstavnika državnih institucija koje zastupaju i crkvena pitanja. Tako predstavnici grčke pravoslavne crkve zastupaju interese te crkve u Briselu, a ne zaboravimo činjenicu da je pravoslavlje osnovni element grčkoga identiteta. Grčka je članica Europske unije, a njeni najviši državni zvaničnici prilikom stupanja na poziciju izgovaraju zakletvu držeći ruku na Bibliji. Grčka sa svojim specifičnim identitetom ostaje važna članica EU. U našoj javnosti često postoji usporedba Rijaseta IZ sa Dijanetom (upravom za vjerska pitanja) u Turskoj. Dijanet je integralni dio turske državne administracije, zato postoji ogromna razlika između službenika Dijaneta i Rijaseta. Isto je tako i sa muftijama. Pozicija i uloga muftije u Turskoj i u BiH su neusporedive u formi djelovanja i odgovornosti. Muftije u Turskoj su državni službenici isto kao učitelji, policajci ili vojnici. U svome djelovanju imaju pomoć državnoga administartivnoga aparata. U BiH su muftije samo predstavnici vjerske hijerarhije, nevladinog sektora. Zato u Briselu mogu biti i savjetnici za vjerska pitanja u okviru diplomatskih tijela Republike Turske. Naravno i Katolička crkva ima svoje predstavnike u Briselu. Osim što je Vatikan simbol katoličke vjere, Vatikan je i nezavisna država i u međunarodnim odnosima zastupa interese katolika. Osim biskupa tu su i diplomate (nuncij) i predstavnici u raznim tijelima koja su važna za Katoličku crkvu. Iz ova tri kratka primjera može se zaključiti da je status islama nejasan i da nijedno tijelo nema kapacitet niti legitimitet da se bavi pitanjem muslimana u europskom kontekstu. Zato se s pitanjem islama i muslimana najviše manipulira. Gdje je izlaz? IZ u BiH ima veliko iskustvo u razumijevanju i djelovanju vjerskih organizacija u Europi. Zato je sazrela ideja i ima smisla da se o tom pitanju razgovara. Umjesto „propagandnog“ medijskoga etiketiranja bilo koga nužno je prvo organizirati znanstvenu raspravu o pravnoj regulativi u Europi, posebno EU o položaju vjerskih zajednica i crkava. Na tom tragu bi se istražilo iskustvo crkava i vjerskih zajednica koje imaju svoje predstavnike u Briselu, kao dijelove državnoga aparata i diplomacije ili kao nevladinih organizacija. U Briselu se kreira zajednička europska politika. U Briselu se lobira. Znamo li mi uopće kakvi su europski zakoni i kako možemo unaprijediti svoj status? Možemo li sačuvati svoju autohtonu islamsko-europsku specifičnost ponavljajući „mantre“ tipa: mi smo muslimani hanefijskoga mezheba i maturidijskoga akaida. Naravno, ne možemo, jer je veoma upitno i da li uopće primjenjujemo hanefijski mezheb i da li izučavamo maturidijski akaid. Šta je uopće danas hanefijski mezheb i šta je danas maturidijski akaid? Ako ne odgovorimo na ta pitanja to će ostati samo marketinški trikovi našega nesnalaženja u savremenom svijetu. Ako temeljito odgovorimo na pitanje - da li je uopće važno razgovarati o ideji uspostavljanja tijela koje bi predstavljalo i pokretalo pitanja u Briselu koja su važna za institucionalno organiziranje muslimana u Europi, smanjivat će se prostor za manipuliranje tim pitanjima, ne samo u zemljama u kojima tradicionalno žive nego i u zemljama u kojima je sada značajna populacija muslimana u europskim metropolama. Ukoliko se to postigne, svi ćemo imati višestruke koristi. Otvorit ćemo pitanje koja je važno za sve ljude u Europi, pokazat ćemo odgovornost kao autohtoni muslimani i konačno ćemo usmjeriti raspravu o tome u pravcu koji će nam pomoći da se ozbiljno pozabavimo suštinskim pitanjima za muslimane u Europi. Ništa ne bi trebalo prejudicirati. Poslije znanstvene elaboracije bit će jasnije mogu li, hoće li uopće i koje institucije i organi kandidirati to pitanje. Sve drugo je samo gubljenje vremena i energije. Čak iako niko ne želi - IZ u BiH može razmišljati da ima svoga predstavnika u Briselu. To je legitimno i ima smisla. U Europi živi više stotina hiljada muslimana porijeklom iz naše zemlje. Pokret za autonomno upravljanje vjerskim poslovima početkom 20. stoljeća nastao je u BiH, ali je priznanje došlo iz Beča. Danas je Brisel mjesto odlučivanja. Jesmo li spremni za europski put? Moramo tražiti odgovore na ta pitanja.

Piše: Nedžad Grabus, muftija ljubljanski

U našoj javnosti često postoji usporedba Rijaseta IZ sa Dijanetom (upravom za vjerska pitanja) u Turskoj. Dijanet je integralni dio turske državne administracije, zato postoji ogromna razlika između službenika Dijaneta i Rijaseta. Isto je tako i sa muftijama. Pozicija i uloga muftije u Turskoj i u BiH su neusporedive u formi djelovanja i odgovornosti. Muftije u Turskoj su državni službenici isto kao učitelji, policajci ili vojnici. U svome djelovanju imaju pomoć državnoga administartivnoga aparata. U BiH su muftije samo predstavnici vjerske hijerarhije, nevladinog sektora.